

Cârciumarul se prefăcu încurcat, îl luă cu vorba, că nu poate umbla acum pe la ladă, că nevoe mare n'are de ei, că sărbătorile au trecut de mult, că ..

Dar lordache nu se lăsa cu una cu două și la urmă îl amenință cu judecata.

— Nu-ți dau cerceii, se răsti cârciumarul înfuriat, ca și cum ar fi găsit un mijloc de scăpare asta. Tu doar nu poți să-mi plătești acum cei cincizeci de franci!

Atunci lordache zâmbi cu șiretenie, băgă mâna în pungă și îi numără cincizeci de lei, noi, nouți.

— Așa? zise cârciumarul potolit, atunci se schimbă lucrurile! Puse iute mâna pe bani și scoase cerceii din ladă; na, ia-ți înapoi „giuvaeru“.

Lordache se făcu vânător; nu se așteptase la una ca asta, își luă giuvaeru și injurând alergă într-o fugă la frate-său, căruia îi arse două palme, de îi se părea că vede pe cer cometa lui Biela!

N. Galsnic.

PAUL ARÉNE

POVESTE DE TOAMNA

Târgul Puy-Brun avea, acum câțiva ani, o biserică veche pusă între monumentele istorice și un paracliser, Ioan Iosef Moutte, care îndeplinea pe de-asupra și funcțiunea de sacristan.

Biserica, odinioară catedrală, dar căreia i se luase episcopul de adunarea călugărilor din timpul revoluțiilor, neagră și goală, deșartă, fără lemnărie și fără icoane, cu alte cuvinte cu totul goală, părea imensă cu cele trei despărțiri ale sale, desinată prin două șiruri de sprijinitori Romane, cu domul, unde împrejmuirea unei ferestre circulare d'abea dedea puțină lumină și cu capetele ei lăaturalnice lăsate în jos și în tot-d'a-una întunecoase. Pământul, de jur împrejur, se ridicase în cursul secolilor și se scobora printr'un peron interior de douăzeci de trepte, în această biserică, pe jumătate suterană și oamenii chiar cei mai bravi, nu pătrundeau fără un fior.

Paracliserul era un bătrîn soldat, cătuși de puțin superstițios și religios de mijloc, după cum se întâmplă adesea-orî acelora cari, fără a fi preoți trăiesc de foarte aproape în familiaritatea lucrurilor religioase.

Vechea biserică, vecinic rece, vecinic bătută de vânt, mai există încă și pare a vroi să stea ast-fel până la ora judecării, — așa fu de bine clădită. Dar paracliserul nu mai este; el muri anul trecut în urma întâmplărilor următoare.

Pentru tragerea de clopote obicinuită Jean Josef Moutte n'avea de cât să tragă fără a se urca; avea o frânghie, care, trecând prin-

tr'o gaură în bolta uneia din părțile de jos, ajunge până la lespeză. Dar pentru sunările de moarte trebuia să se urce în clopotniță unde era clopotul cel mare.

Trebue să se știe însă că în dimineața zilei morților, la cincizeci de ceasuri, adică când e încă noapte, e obiceiul să se sune clopotul cel mare. Lui Jean Josef Moutte, cu toate că fusese soldat, nu-i prea plăcea să străbată biserica ast-fel, singur, cu lanterna, la cincizeci de ceasuri dimineața.

Totuși o făcea, de și era o pedeapsă pentru el, intrând pe ușa sacristiei, pentru care avea o chee, apoi trecând de-a curmezișul prin despărțirea cea mare a bisericii, și ajungând la stâmta scară a clopotniței, care se deschide în perete lângă capela lucrurilor de botez.

De mult timp, dar numai în dimineața zilei morților, când trecea în fața capetei averilor de botez, lui Jean Josef Moutte i se părea că aude în fundul acestei capele, un ușor sgomot de hârtii uscate, ca și cum cineva întorcea în umbră, paginile unei cărți.

Jean Josef Moutte zicea: „Sunt șoareci!“! sau: „e vântul care suflă prin colțul vre-unui geam spart“.

Dar nici o dată nu se uita, vrând mai bine să stea în îndoială, fiindu-i frică, fără să știe de ce, de ceea-ce ar putea descoperi.

Intr'un an, cu toate astea, curiozitatea îl apucă sdravăn. Soția lui era bolnavă, și acest lucru îl îngrijea. Pe când hârtiile fășiau, el împinse încetîșor grilajul care desparte capela de altar și îndreptând lumina lanternei către locul de unde venea sgomotul, zări — deschis, mare, pe capacul de marmură al vasului de botez, negru și instelat de lacrimile făclilor — marele registru al botezurilor, care știa că trebue să fie închis, fiind-că îl ștersese de praf și îi pusese închizătoare în ajun.

Lucru ciudat și care-l făcu să-l treacă fiorii; în fața lui o foaie, două, se întoarseră, ca și cum o mână nevăzută le-ar fi răsfoit, iar în capul uneia din pagini reuși să citească actul de naștere al nevastei sale.

Jean Josef Moutte nu spuse nimănui nimic despre aceasta, dar se gândi mahnit: „biata mea soție, e moartă!“! Și într'adevăr în cincizeci-spre-zece zile nevasta sa muri.

Din acest moment înainte Jean Josef Moutte nu mai îndrăzni să se urce singur în clopotniță.

Pretextând că puterile îi lipseau pentru a pune în mișcare clopotul cel mare, mergea însoțit de doi sau trei prieteni și acolo, sus, în aer, în bucuria zile născându până să-și petreacă vremea răsufiînd, beau vin alb și mâncau castane.

Cu toate astea într'o zi când se băuse puțin mai mult ca de obicei, Jean Josef Moutte nu putu să se reșie și povesti amicilor săi ceea-ce se petrecea, în toți anii, în capela averilor monastirești.

Prieteni erau neîncredători. Jean Josef Moutte le propuse să se coboare,

Se coborâră și într'adevăr ajunși în fața capelei, auziră lămurit sgomotul hârtiei întoarse.

Jean Josef Moutte zise:

— Tăcere! Moartea își face socotelile...

Pe urmă, când ori-ce sgomot încetă, împinse grila și intră cel d'întâiu cu lanterna sa.

De o dată Jean Josef Moutte suspină adânc. Lanterna îi căzu din mână și se stinse.

— Moutte!... Ce e? Răspunde-ne...

Dar Moutte nu răspundea.

Atunci, găsind chibrituri și luminând lanterna, văzură registrul deschis pe vas, pe Moutte leșinat și numele său înscris în susul paginei.

Jean Josef Moutte, nu era mort dar nu era nici departe de a fi. Căci de atunci, mi s'a spus, n'a făcut alt nimic de cât să zacă și să se târască.

Jean Josef Moutte, n'avu plăcerea să guste din smochinele cele noi și un alt paracliser, în anul următor, se urca în clopotnița în dimineața morților...

St.

CRONICA TEATRALA

Duminică 11 Decembrie s'a reprezentat pentru prima oară, la Teatrul Național drama în 4 acte a d-lor Leonescu și Duțescu, *Zavistie*.

Piesa are ca subiect un colțișor din viața țărănească.

Între Barbu și Oprea se naște o discuție din cauză că Oprea încalcă o parte din pămîntul lui Barbu. Se judecă, și Oprea câștigă. Când Oprea vru să intre în stăpînirea locului, Barbu îi zise să-l mai îngăduie până ce și-o strînge bucatele. Nică chip. Vrajbă, injurături, și Barbu, ne mai văzînd înaintea ochilor îi dete una în cap cu coasa, lăsînd pe bietul Oprea a lungit.

Pe Barbu l'au osîndit 15 ani an la ocnă și i'a rămas nevasta pe drumuri cu o fetiță de 6 ani. Dar nevastă-sa, Catrina, nu se prăpădește, e femeie harnică, s'apucă de negoț, se face cărciumăreasă.

Și într'o Sâmbătă seara spre Duminică, când venise cu fata în bătaura lui Nică Stîngaciu, fost logofăt pe moșia unuia Tache Arendașu, ea să facă logodnă cu „logofătul Nică“, care avea să ia de la Catrina și 20 de poli cu zapis; și în vreme ce în casă se schimbă inecele, sosește Barbu, căruia i'a dat drumu de la ocnă, că i'a ertat stăpînirea cincî ani de osîndă.

Aci, în bătaura lui Nică, află Barbu de la Ilie, argatu logofătului,—un flăcău cam stricat la minte, din dragoste,—că Ileana

e logodită cu de-a sila de măsa, fiind-că ea, Ileana, ar vrea să se mărite cu Radu, fecioru Oprei, care a și cerut'o Catrinei, dar nu vrea maică-sa Ruxandra să și însoare băiatul cu fata ocașului care a văduvit'o.

Dar, Radu nu s'astîmpără, vine cu o ceată de flăcăi în curtea lui Nică, și după ce se încredințează încă o dată de dragostea Ileanei, îi svîrle în obraz logofătului inelul smuls din degetul Ileanei.

Iar când Nică vrea s'o desprindă pe Ileana de lângă Radu, Barbu se dă pe față și ast-fel se strică logodna și toate planurile lui Stîngaciu.

A doua zi Barbu stă în mijlocul prietenilor de odinioară: Vlad, cumnat cu Oprea, bătrîn cu minte și Nițu, primarul satului. Aude și el după zece ani, cântec și veselie între oameni.

Radu, care găsește acum în Barbu un sprijin pentru dragostea lui cu Ileana, vine și se pune pe chef cu flăcăii la han.

Nică însă, care de dimiueață fusese aproape gonit de Barbu și de Catrina, se duce și o întărită pe Ruxandra și o aduce să arunce pentru a doua oară zavistia în vatra nenorocosului Barbu.

E rea Ruxandra. Nu vrea să și însoare băiatu cu fata ocașului, nu vrea să se încuscrească cu Catrina, *ibovnica lui Nică Stîngaciu!* Și aruncă vorba în mijlocul unui sat adunat la chef, și înfige junghiul în inima lui Barbu. Acesta e zdrobit. Catrina ne mai putînd suporta greutatea acestei odioase bănueli vrea să plece în lume cu Ileana. Vlad intervine și domolește pentru o clipă pe Barbu. Iar când Nică vine a doua oară să încerce tot și să vînză cu toba, Vlad îi dă el parale hainului de logofăt și scoate din mîinile lui zapisul dat de Catrina. În urmă, Vlad care s'a înțeles cu Nițu, primarul, îl fac pe Nică să plătească o datorie veche—de vre-o 6 luni de zile—îl fac să plătească omorul lui Tache arendașu, fiind-că tabacherea de argint a arendașului a găsit'o Ilie nebunu în pivnița lui Nică. Acesta, tîmpit sub puterea acestei demascări, mărturisește crima. A scăpat Catrina de Nică, dar își răsbună ticălosul, spunîndu-i lui Barbu ca să știe că dacă de acum o să-i ție locul la ocnă, dar timp de 10 ani i'a ținut locul și acasă. Barbu cade zdrobit la auzul acestei nelegiurii, și apoi se ridică liniștit și se duce cîntînd din fluer acasă, la ocnă, în uimirea satului întreg adunat în bătaura hanului.

„Așa e când intră zavistia în casa românului“.

Asesta e subiectul piesei.

Ca lucrare literară piesa are merite incontestabile dar și un defect care bate la ochi: acela că prea vorbesc țărani noștri